

ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNE GİRİŞ

Editör: Prof. Dr. Gelengül HAKTANIR

Prof. Dr. Tülin GÜLER YILDIZ
Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL
Doç. Dr. H. Elif DAĞLIOĞLU
Doç. Dr. Maide ORÇAN KAÇAN
Doç. Dr. Nalan KURU TURAŞLI
Doç. Dr. Zeynep ALAT
Dr. Burcu ÇABUK
Dr. Emine YILMAZ BOLAT
Dr. Gözde ERTÜRK KARA
Dr. Kazım ALAT
Dr. Necdet TAŞKIN
Hilal GENÇ

ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNE GİRİŞ

Editör

Prof. Dr. Gelengül HAKTANIR

Yazarlar

Prof. Dr. Tülin GÜLER YILDIZ

Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL

Doç. Dr. H. Elif DAĞLIOĞLU

Doç. Dr. Maide ORÇAN KAÇAN

Doç. Dr. Nalan KURU TURAŞLI

Doç. Dr. Zeynep ALAT

Dr. Burcu ÇABUK

Dr. Emine YILMAZ BOLAT

Dr. Gözde ERTÜRK KARA

Dr. Kazım ALAT

Dr. Necdet TAŞKIN

Hilal GENÇ

Ankara
2018

ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNE GİRİŞ

Editör: Prof. Dr. Gelengül HAKTANIR

© Tüm Hakları Saklıdır. 2018.

Bu kitabın basım, yayın, satış hakları Anı Yayıncılık Eğitim ve Danışmanlık San. Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri herhangi bir bilgi depolama ve erişim sistemiyle veya mekânîk, elektronik, fotokopi, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, aktarılamaz veya dağıtılamaz.

Anı Yayıncılık, kurulduğu 1993 yılından bu yana yayıncılık alanında aralıksız olarak uluslararası düzeyde faaliyet gösteren beş farklı firmanın Türkiye; QSR International şirketinin ise Ortadoğu ve Doğu Avrupa'dan oluşan 21 ülkedeki bölge temsilciliğini yürüten **uluslararası bir yayınevidir. ESCI, ERIC, SCOPUS, EBSCO HOST, ERA** vb. veri tabanlarında taranmakta olan **Eurasian Journal of Educational Research/EJER dergisini** 2000 yılından bu yana yayınlayan, yedi yüzden fazla yayını bulunan, yüze yakın yabancı dildeki kitabı Türkçe'ye çevirip yayınlayan Anı Yayıncılık'ın yayınları, dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından taranmaktadır ve indekslenmektedir.

Geniş bilgi için <http://www.aniyayincilik.com.tr> sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Yayıncı Sertifika No : 16003

Matbaa Sertifika No: 13268

ISBN : 978-605-170-229-2

Kapak Tasarımı : Anı Yayıncılık - Kezban Kılıçoğlu

Mizanpaj : Anı Yayıncılık - Kezban Kılıçoğlu

Dil Kontrol : Anı Yayıncılık - Göksel Çakır

Baskı : Sözkese Matbaacılık

Adres : İvedik OSB 1518. Sokak Mat-Sit İş Mrk. No:2/40

Yenimahalle-ANKARA

Tel : 0 312 395 21 10

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Editör: HAKTANIR, Gelengül

ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNE GİRİŞ

Anı Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara/Türkiye

2018, 312 Sf., 16x24 cm

ISBN : 978-605-170-229-2

Eğitim, Erken Çocukluk Eğitimi

Erken Çocukluk Eğitiminin Temel İlkeleri, Okul Öncesi Eğitimin Çocuğa Katkısı, Kurum Temelli Modeller, Okul Öncesi Öğretmeninin Genel Yeterlikleri

Anı Yayıncılık

Kızılırmak Sokak 10/A

Bakanlıklar/Ankara

Tel : 0 312 425 81 50 pbx

e-posta : aniyayincilik@aniyayincilik.com.tr

<http://www.aniyayincilik.com.tr>

A harfinin evrimi

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	4
1. BÖLÜM- ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNİN TANIMI, KAPSAMI VE ÖNEMİ	9
Doç. Dr. Nalan KURU TURAŞLI	
GİRİŞ	10
ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNİN TANIMI VE KAPSAMI	10
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN AMAÇLARI	13
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN ÖNEMİ VE GEREKLİLİĞİ	15
Okul Öncesi Eğitimin Çocuğa Katkısı	17
Okul Öncesi Eğitimin Ailelere ve Toplumsal Yaşama Katkısı	21
KAYNAKÇA	26
2. BÖLÜM- ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNİN TEMEL İLKELERİ	31
Dr. Kazım ALAT	
GİRİŞ	32
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN TEMEL İLKELERİ	33
KAYNAKÇA	51
3. BÖLÜM- ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNE TEMEL OLAN BAZI GÖRÜŞLER	55
Dr. Necdet TAŞKIN	
GİRİŞ	56
ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNE YÖN VEREN BAZI DÜŞÜNÜRLER	57
Sokrates	58
Platon	58
Aristo	58
John Locke	59
Jean Jack Rousseau	59
Johann Heinrich Pestalozzi	60
Friedrich Froebel	61
John Dewey	62
Maria Montessori	62
Arnold Gesell	63
Jean Piaget	64
Lev Vygotsky	65
Erik Erikson	66
Urie Bronfenbrenner	67
David Weikart	68
Howard Gardner	68
William Heard Kilpatrick	69
Rudolf Steiner	69
Loris Malaguzzi	70

ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNE KATKISI OLAN DİĞER ARAŞTIRMACILAR: YENİ PİAGETÇİLER (NEO-PIAGETIANS) _____	71
KAYNAKÇA _____	74

4. BÖLÜM- ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDEKİ ÇOCUKLARIN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE GEREKSİNİMLERİ _____ 77

Doç. Dr. Maide ORÇAN KAÇAN

Giriş _____	78
0-1 YAŞ ARASINDAKİ ÇOCUKLARIN TEMEL ÖZELLİKLERİ _____	78
1-3 YAŞ ARASINDAKİ ÇOCUKLARIN TEMEL ÖZELLİKLERİ _____	87
3-6 YAŞ ARASINDAKİ ÇOCUKLARIN TEMEL ÖZELLİKLERİ _____	92
6-8 YAŞ ARASINDAKİ ÇOCUKLARIN TEMEL ÖZELLİKLERİ _____	95
ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDEKİ ÇOCUKLARIN GEREKSİNİMLERİ _____	103
KAYNAKÇA _____	109

5. BÖLÜM- TÜRKİYE'DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM _____ 111

Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL

Giriş _____	112
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE TARİHSEL GELİŞİM _____	112
Cumhuriyet Öncesi Dönem _____	113
Cumhuriyet Dönemi _____	118
MİLLİ EĞİTİM ŞURALARINDA OKUL ÖNCESİ EĞİTİM _____	121
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMLE İLGİLİ BAZI YASAL DÜZENLEMELER _____	125
KALKINMA PLANLARINDA OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN YERİ _____	127
TÜRKİYE'DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM MODELLERİ _____	129
Kurum Temelli Modeller _____	129
Ev Temelli Modeller _____	134
KAYNAKÇA _____	135

6. BÖLÜM- ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ _____ 139

Doç. Dr. Zeynep ALAT

Giriş _____	140
Japonya _____	141
Yeni Zelanda _____	146
Fransa _____	150
İsrail _____	153
Hollanda _____	157
İsveç _____	161
Amerika Birleşik Devletleri _____	164
KAYNAKÇA _____	171

7. BÖLÜM- ÖĞRETMEN YETİŞTİRME VE OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENİNİN ÖZELLİKLERİ _____ 175

Doç. Dr. H. Elif DAĞLIOĞLU / Arş. Gör. Hilal GENÇ

GİRİŞ _____	176
ÖĞRETMEN NEDEN NİTELİKLİ OLMALIDIR? _____	177
DÜNYA'DA ÖĞRETMEN YETİŞTİRME İLE İLGİLİ GENEL EĞİLİMLER _____	179
TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME İLE İLGİLİ EĞİLİMLER _____	185
TÜRKİYE'DE OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME _____	187
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENİNİN ÖZELLİKLERİ _____	196
Okul Öncesi Öğretmeninin Genel Yeterlikleri _____	197
Okul Öncesi Öğretmeninin Özel Alan Yeterlikleri _____	207
KAYNAKÇA _____	214

8. BÖLÜM- ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ KURUMLARINDA FİZİKSEL VE EĞİTSEL ORTAM _____ 223

Dr. H. Gözde ERTÜRK KARA

GİRİŞ _____	224
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA MİMARİ YAPI _____	227
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA İÇ VE DIŞ ORTAMLAR _____	233
Sınıfın Genel Görünümü _____	233
Öğrenme Merkezleri _____	234
Sınıf Rutinlerine Ayrılan Alanlar _____	244
Büyük Grup, Küçük Grup ve Bireysel Etkinliklere Ayrılan Alanlar _____	250
Dış Mekân Oyun Alanları _____	254
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA EĞİTSEL ORTAM OLUŞTURMADA ÖĞRETMENİN ROLÜ _____	255
KAYNAKÇA _____	258

9. BÖLÜM- ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNDE OKUL AİLE İŞBİRLİĞİ _____ 263

Dr. Emine YILMAZ BOLAT

GİRİŞ _____	264
ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNDE AİLE KATILIMI _____	266
Aile İletişim Etkinlikleri _____	269
Aile Eğitim Etkinlikleri _____	270
ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE UYGULANAN AİLE EĞİTİM MODELLERİ _____	272
Montessori Yaklaşımı _____	272
Head Start Yaklaşımı _____	273
Evde Eğitim Programı-HIPPY _____	274
Minnesota Erken Çocukluk Eğitimi Programı-ECFE _____	275
High Scope Eğitim Programı _____	275
Öğretmen Olarak Ebeveynler Programı-PAT _____	275
Ana-Baba Okulu _____	275

Anne-Baba-Çocuk Eğitim Projesi (ABÇEP) _____	276
Anne Çocuk Eğitim Programı (AÇEP) _____	276
Baba Destek Programı (BADEP) _____	276
Okul Öncesi Veli-Çocuk Eğitimi Programı (OVÇEP) _____	277
Ev Okulum _____	277
Aile Çocuk Eğitim Programı _____	277
Aile Eğitimi Kurs Programları _____	277
Aile için Temel Eğitim Programı (AİTEP) _____	278
Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (OBADER) _____	278
KAYNAKÇA _____	279

10. BÖLÜM- OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEN OKUL DÖNEMİNE GEÇİŞ _____ 283

Dr. Burcu ÇABUK

GİRİŞ _____	284
Çocuğun Hazırbulunuşluğu _____	285
Ebeveynin, Ailenin ve Toplumun Desteği _____	287
Okul Öncesi Eğitim Döneminin Niteliği _____	288
İlkokul Döneminin Niteliği _____	291
KAYNAKÇA _____	293

11. BÖLÜM- ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ POLİTİKALARI _____ 297

Prof. Dr. Tülin GÜLER YILDIZ

GİRİŞ _____	298
ULUSLARARASI KURULUŞLARIN ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ POLİTİKALARI _____	298
Birleşmiş Milletler _____	298
Dünya Bankası _____	300
Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü _____	301
Avrupa Birliği _____	302
TÜRKİYE'DE ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ POLİTİKALARI _____	302
Erken Çocukluk Eğitimi Açısından Kaydedilen Gelişmeler _____	304
Toplum Temelli Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları _____	307
Sivil Toplum Kuruluşları ve EÇE Politikaları _____	309
KAYNAKÇA _____	310

10. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEN OKUL DÖNEMİNE GEÇİŞ

Dr. Burcu ÇABUK

Lisans öğrenimini Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümünde, yüksek lisans öğrenimini ise Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Bilim Dalında tamamlamıştır. İki yıl anaokulu öğretmenliği yaptıktan sonra Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atanmıştır. Altı yıl bulunduğu Amerika Birleşik Devletlerinde

bulunan Tennessee Üniversitesinde Öğretmen Eğitiminde Teori ve Pratik Bölümü Erken Çocukluk Eğitimi alanında eğitim uzmanlığı derecesi almış, öğrenimi sırasında bir yıl lisansüstü eğitim asistanlığı ve bir yıl anaokulu öğretmenliği yapmıştır. Doktora öğrenimini Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalında tamamlamıştır. Erken okuryazarlık, okula uyum, fen ve çevre eğitimi alanlarında çalışmalarını sürdüren Dr. Burcu ÇABUK, World Institute for Advanced Research and Science tarafından 2017 yılında en iyi makale ödülü almıştır.

GİRİŞ

Ev ortamında özel bir çaba gösterilmeden, kendiliğinden eğitim alan çocuklar, okula gittiklerinde öğretmen liderliğinde bir eğitim programının uygulandığı, sosyal ve fiziksel olarak organize edilmiş bir ortama girerler (Akman, Kent Kükürtçü, Tarman, Şanlı, 2017). Okul öncesi eğitim kurumları her ne kadar oyun temelli, gelişimlerinin desteklendiği eğitim yaklaşımları içerse de çocukların uyması gereken kuralların değişebildiği, akran ilişkilerinin yoğunlaştığı ve farklı yetişkinlerle iletişim kurmalarını gerektiren kurumlardır. Okul öncesi dönemden sonra okul dönemine geçiş ise çocukların evlerinden kopma sürecindeki ikinci dönüm noktasıdır diyebiliriz. Çocuğun uyum sağladığı ve kabul gördüğü evinden veya okul öncesi eğitim kurumundan, bilinmezlerle dolu olan ilkokula geçiş yaparak yeni bir uyum sürecine girmesi gerekmektedir. İlkokul, çocuk için değişik özelliklerin ve kuralların olduğu bir sosyal ortamdır ve bu nedenle çocuğun uyumunu zorlaştırabilir (Dinçer, 2005). Bu süreçler, çocuklarda değişik beklentiler ve heyecanla birlikte, çeşitli derecelerde gerilimi ve kaygıyı beraberinde getirebilmektedir. Ebeveynler ve öğretmenler, çocukların yaşadıkları bu hisleri iyi gözlemleyerek okula geçiş süreçlerini olabildiğince yumuşatmanın önemini bilmelidirler. Okula yumuşak geçiş, çocukların yeni ortamlarında güvende, rahat ve konforlu hissetmelerine yardımcı olacaktır. “Küçük çocukların kendilerini okula *uygun* hissetmeleri ki bu his kendini iyi ve ait hissetmelerine paralellik gösterir, okula geçiş süreci için temel bir hedeftir.” Ana sınıfı yaşamının, hem sosyal (akranlarla ilişkili) hem de akademik (içerikle ilişkili) sorunlarını başarıyla aşmış çocuklar, kendilerini ilkokula *uygun* hissederler. Kendini *uygun* hissetme, çocukların gelişimlerinin ve öğrenmelerinin yanında, temel olan, kendini iyi hissetme algıları için kritik öneme sahiptir (Brostrom, 2002). Özellikle, sosyal becerilerin uygun düzeyde olması, çocukların okula geçiş sürecinde elzem bir yere sahiptir (Griebel ve Niesel, 2003).

Okul öncesi eğitimden ilkokula geçiş süreciyle ilgili olarak yapılan araştırmalarda, ilk karşılaşılan kavramlardan biri *okula uyum (school adjustment)* kavramıdır. Çocukların, yaşamlarının ilk yıllarında yeni ortamlara uyum sağlamalarını gerektiren farklı geçişler yaşamaları söz konusudur. Okul yaşamına uyum, okul ortamına alışma durumu ile birlikte devam eden, çocukların karşılaştıkları önemli geçiş süreçlerinden biridir. Bu geçiş sürecinde, çocukların uyum sağlamaları için birçok konuyla fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel yönden mücadele etmeleri gerekmektedir (Gündüz ve Çalışkan, 2013). Bu mücadeleleri; okula başlama ile birlikte “okullu olma” olarak adlandırılan yeni statünün gerektirdiği değişikliklere, yeni ortama, yeni sosyal etkileşimlere ve değişik kültürel etkilere uyum sağlamayı içermektedir (Fabian, 2000). Çocuğun verdiği mücadeledeki başarısı, gelecekteki akademik başarısı için kritik önem taşımaktadır (Ensar ve Keskin, 2014). Bu noktada, *okul olgunluğu (school maturity)* kavramını açıklamakta fayda görülmektedir. Yavuzer’e (2016) göre çocuğun bedensel, duygusal, zihinsel ve sosyal anlamda okula hazır olması olarak tanımlanan okul olgunluğu kavramı, çocuğun okulda verilen eğitimi başarabilecek gelişimsel düzeye gelmesini ifade etmektedir (Kale Karaarslan, 2012; Cırık, Oktay ve Fer,

2014). Okul öncesi dönemde düşünme ve sorgulama çalışmaları, zihinsel süreçleri tetikleyerek çocuklarda problem çözme, karar verme ve kavramsallaştırma ile ilgili becerilerin gelişmesini sağlamaktadır. Bu durum, çocuklara ileriki yıllarında gerekli olacak düşünme becerilerinin gelişiminin temelini oluşturan önemli bir aşamayı ifade etmektedir (Güneş, 2012). Çocukların okul öncesi eğitim kurumlarında düşünme ve sorgulama aktivitelerini sistematik olarak yapmaları, onların ilkokula hazırlanmalarına yardımcı olmaktadır. Okul öncesinden ilkokula geçiş süreciyle ilgili kavramlardan bir diğeri, *okula hazırbulunuşluk* (*school readiness*) kavramıdır. Ebeveynlerin ve ana sınıfı öğretmenlerinin okula hazırbulunuşluk kavramıyla, hangi bilgilerin, becerilerin ve davranışların çocuğun ilkokuldaki ilk yılında önkoşul olduğu konusunda ortak bir anlayış geliştirmiş olmaları, çocuğun okula uyumu için önemlidir. Çocuk, daha okul öncesi dönemde iken fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal, dil ve özbakım gelişim düzeyleri açısından hazır olup olmadığı belirlenmelidir (Güven, Temel ve Haktanır, 2002; Ülkü 2007). Ana sınıfından ilkokula rahat ve başarılı bir geçiş, birçok unsura dikkatin verilmesini gerektirmektedir. Bu unsurların beraber ele alınması, çocuğun okula başlamadan önce ve başladıktan sonra, yaşamındaki değişikliklere ve okula kolayca uyumunu sağlamasına yardımcı olacaktır. Bu unsurlar aşağıda sıralanmıştır (Brostrom, 2002):

Çocuğun Hazırbulunuşluğu: Bu kavramla, yetişkinlerin, ilkokulun birinci yılında çocukların başarıları için gerekli olduğunu düşündükleri, çocukların geliştirdiği kişisel, sosyal ve entelektüel yeterlik durumları kastedilmektedir. Özellikle, öğretmenleri tarafından okula “hazır” görülmeyen çocuklar, ilkokulun ilk yılında, kendilerini, buldukları yeni ortama daha az *uygun* hissederler veya ilkokulun beklentilerini daha az karşılayabilirler (Oktay, 2010). Çocuğun, ilkokula başlaması eğitim yaşamının çok önemli bir aşamasıdır ve çocuğun bu aşamayı başarıyla geçebilmesinin en önemli ölçütlerinden biri, ilkokul eğitimi için gerekli olan hazırbulunuşluk düzeyine yeterli düzeyde sahip olmasıdır (Polat, Kurtuluş Küçükkoçlu, Sohtorikoğlu Niran, Ünsal ve Özkabak Yıldız, 2014). Çocukların, öğrenme becerilerini geliştirdikleri ve bazı temel kavramları etkili bir biçimde edindikleri zaman dilimi okul öncesi dönemdir. Aynı zamanda bu süreç, çocukların ileride kullanacakları akademik açıdan gerekli öğrenme tekniklerini geliştirdikleri, en hızlı büyümenin sergilendiği dönemdir (Kandır ve Orçan, 2011).

Okula hazırbulunuşluk, “duygusal öz-düzenleme”, “sosyal beceri” ve “ailenin okula katılımı” olarak nitelendirilen üç önemli bileşeni kapsayan bir kavramdır. Bu bileşenlerin, yeterli düzeyde olmaması durumunda, çocuğun gelecekteki kişilerarası uyumu ile akademik başarısında problemler yaşaması ihtimali artmaktadır. Okul öncesi dönemdeki çocukların, duygusal sorunları, yetersiz sosyal becerileri ve düzensiz öğretmen-ebeveyn ilişkileri, çocukların resmî okul sistemine uyumunu zorlaştıran nedenlerdir. Çocukların genel gelişimsel düzeyinin düşük olması, donuk zekâlı olması, sosyoekonomik ve kültürel yönden dezavantajlı bölgelerden gelmesi halinde ve temel ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunda çocuklarda az konuşma, dinlememe, dikkat dağınıklığı ve motivasyon düşüklüğü görülebilmektedir (Haktanır, 2002).

Çocukların okula hazırbulunuşluğu, buna bağlı olarak ileriki akademik başarıları için, okul öncesi eğitim kurumlarında sosyal ve duygusal eğitim programlarının geliştirilmesi, öğretmenlerin etkili sınıf yönetimi becerileri konusunda eğitim almaları ve ebeveynlerin okul etkinliklerine katılımı konusunda desteklenmeleri geliştirilebilecek stratejiler arasındadır (Webster-Stratton, Reid ve Stoolmiller, 2008). Konuyla ilgili olarak yapılan 17219 çocuğun yer aldığı büyük çaplı boylamsal bir araştırmanın (Hair, Halle, Terry-Humen, Laveller ve Calkins, 2006) sonuçlarına göre, ana sınıfının başında dört çocuk profili belirlenmiştir. Bu dört profil; %30 ile çok kapsamlı olumlu gelişim gösteren, %34 ile sosyal-duygusal gelişim gösteren ve sağlıklı olan, %13 ile sosyal-duygusal risk altında olan ve %22.5 ile sağlık riski olan çocuklar olarak nitelendirilmiştir. Birinci sınıfın sonunda yapılan ölçümlerde, çocukların içinde buldukları profillerin ilkokulun ilk yılının sonundaki akademik ve sosyal uyumlarını değişik şekillerde etkilediği, en yüksek uyuma ilk profiledeki çocukların sahip olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle çocukların ve ebeveynlerinin sorunlarının okul öncesi dönemde giderilmeye çalışılması büyük önem taşımaktadır.

Araştırmalar, çocukların ilkokula akademik olarak hazırbulunuşluklarının, sosyal ve duygusal gelişimleri başta olmak üzere, tüm gelişim alanlarının yeterli düzeyde olmasıyla mümkün olabileceğini göstermektedir. Araştırmalarda, yeterli düzeyde olgunluğa sahip olan okul öncesi dönem çocuklarının, erken okul başarısı konusunda anlamlı farklılıkları olduğu belirlenmiştir (Webster-Stratton ve Taylor, 2001). Diğer yandan, okul öncesi dönemde dikkatini toplama, yönergeleri takip etme, akranlarıyla anlaşma ve öfke gibi olumsuz duygularını kontrol etme gibi konularda zorluklar yaşayan çocukların ise okul başarılarının düşük olduğu belirlenmiştir (McClelland, Morrison ve Holmes, 2000). Yapılan boylamsal bir çalışmada (Welsh, Nix, Blair, Bierman ve Nelson, 2010), çocukların öğretmenleriyle ve akranlarıyla olan olumlu ilişkilerinin, çocukların akademik olarak başarı göstermelerini doğrudan etkilediği belirtilmiştir (Stoolmiller, Eddy ve Reid, 2000). Altı boylamsal çalışmanın sonuçlarının incelendiği bir başka çalışmada (Duncan, vd., 2007), çocukların ileri yıllardaki okul başarılarını etkileyen okula hazırbulunuşluklarıyla ilgili üç anahtar unsur arasındaki bağlantı incelenmiştir. Bu üç anahtar unsur, "akademik, dikkat ve sosyoduygusal beceriler" olarak ifade edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, hem düşük hem de yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin, hem kız hem erkek çocuklarının, belirtilen üç anahtar unsura yeterli düzeyde sahip olmaları durumunda, okul öncesi dönemden ilkokula geçişte kolaylık yaşadıkları saptanmıştır.

Türkiye'de de benzer araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bunlardan biri Gündüz ve Özarslan'ın (2017), farklı yaş (60-71 ve 72-84 ay) gruplarındaki çocukların okula hazır olma düzeyleri ile yaşadıkları okula uyum sorunlarını öğretmen görüşlerine göre inceledikleri araştırmalarıdır. Araştırma sonucunda, 72-84 aylık çocukların, 60-71 aylık çocuklara göre okula akademik olarak daha hazır oldukları görülmüştür. Bu çalışmada, incelenen diğer bir değişken ise çocukların okula uyumudur. Çalışma grubunu oluşturan 72-84 aylık çocukların okula uyum sorunu yaşamadıkları, buna karşılık 60-71 aylık çocukların okula uyumla-

rını olumsuz etkileyebilecek kimi davranışları sık sık, kimilerini de ara sıra yaşadıkları görülmüştür. Farklı gelişim dönemlerinde bulunan çocukların ilgi ve ihtiyaçlarının yanı sıra, hazırbulunuşluk düzeylerinin de farklı olduğu göz önünde bulundurulursa, bu durumun çocukları olduğu kadar öğretmenleri de olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Bu nedenle, sınıfların oluşturulmasında öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri de dikkate alınmalıdır. Araştırmada, öğretmenlerin deneyimleri arttıkça çocukların yaşadığı uyum problemlerine ilişkin bakışlarını değiştirdikleri, deneyimli öğretmenlerin, daha az deneyimli öğretmenlere göre çocukların uyum sorunlarını daha olgunlukla karşıladıkları da belirlenmiştir. Araştırma sonuçları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, 72-84 ay aralığındaki çocukların okula hazır olduğu söylenebilmektedir. Ancak belirli bir yaş aralığına sahip çocukların okula başlamaya hazır olması gibi bir genelleme yapılmasının doğru olmayacağı unutulmamalıdır. Gelişimin özelliği gereği, her çocuğun sahip olduğu fizyolojik, zihinsel, duygusal ve sosyal ve çevresel özellikler farklıdır. Bu nedenle, okul olgunluğu, gerçekte göreceli, bireyden bireye değişen bir kavramdır. Birçok ülkede çocukların okula başlama olgunluğunu belirlemek için çeşitli testler yapılmakta, çocuğu okula hazırlayan ve uyumu kolaylaştıran farklı programlar uygulanmakta ve çocuğun her yönüyle olgunlaşmış olmasına önem verilmektedir (Gündüz ve Özarslan, 2017). Türkiye’de de, yaygın olarak kullanılmasa da, benzer testler geliştirilmiş veya uyarlanmıştır (Oktaş, 1980; Şirin, Güler, Olgan ve Köklü 2012).

Ebeveynlerin, Ailelerin ve Toplumun Desteği: Yetişkinler, çocuğa bu değişim sürecinde akademik, sosyal ve psikolojik olarak yeni deneyimleri konusunda destek olmak için donanımlı olmalıdır. Okul öncesi dönemin son yılında ana sınıfı öğrenimi gören çocukların, öğretmenlerinin uygulamalarının yanında, ebeveynlerinin de ilkokula geçiş süreçlerini desteklemeleri büyük önem taşımaktadır. Yapılan boylamsal araştırmalar, çocukların ebeveynleriyle, özellikle de anneleriyle olan etkileşimlerinin, ileriki yıllardaki sosyal ve akademik başarıları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadırlar. Örneğin; Fergus, Morrison, Rimm-Kauffman ve Pianta’nın (2003) boylamsal araştırmalarında, okul öncesi dönemde, kaliteli anne-çocuk ilişkisi ile çocuğun ileri yıllardaki sosyal ve akademik başarıları arasındaki ilişki incelenmiş, 122 anne-çocuk ile çalışılarak kaliteli ve olumlu anne-çocuk etkileşiminin, çocuğun, sosyal ve akademik başarısı üzerinde benzersiz bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmalar eğitim düzeyi arttıkça, ailelerin tutumlarının daha demokratik ve hoşgörülü olduğunu gösterse de, aşırı koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumları ülkemizde yaygın olarak benimsenmeye devam edilmektedir. Böyle evlerde yetişen çocukların özgüvenlerinin düşük olması, yeni bir yaşantıya karşı daha fazla kaygılı olmalarına yol açmaktadır. Bunun sonucunda da ilkokulun ilk günlerinde annelerine bağımlılık, okula gitmek istememe davranışı ve ayrılık kaygısı görülmektedirler. Ailenin çocuğa zengin uyarıcı bir çevre sunamaması veya bilinçsizlikten sunmaması, öğrenme-öğretme fırsatlarını yeterince kullanamaması, çocuğun deneyimlerini azaltmakta ve öğrenmeye açık olmayan, öğrenmekten zevk almayan çocukların yoğun bir öğretim yaşantısına başlamaları

zor olabilmektedir (Haktanır vd. 1999; Haktanır ve Artar, 2001; Haktanır, 2002; Haktanır, 2008).

Okul Öncesi Eğitim Döneminin Niteliği: Zengin günlük yaşam deneyimleri sağlayan okul öncesi eğitim sistemi, öğrenme ve gelişim gibi gerekli içeriklerle birlikte, tatmin edici düzeylerde akran etkileşimlerini, çocuklar ve yetişkinlerle uygun iletişimleri ve anlamlı oyun fırsatlarını kapsamalıdır. Nitelikli bir okul öncesi eğitimin, çocuğun, tüm yönleriyle gelişimi üzerinde uzun vadeli etkileri olduğu belirlenmiştir (Ekinci Vural ve Kocabaş, 2016). Okul öncesi yıllarında edinilen davranışların büyük bir kısmının yetişkinlikte, kişinin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını şekillendirdiği yapılan araştırmalarla tespit edilmiştir (Oktay, 2003).

Çocukların okula uyum süreçlerinde mücadele ettikleri önemli değişikliklerden biri de fiziksel becerilerle ilgilidir. Çocuklar, ana sınıfında başladıkları yazmaya hazırlık çalışmalarının devamı olarak, ilkokula başladıklarında yazmayı öğrenme sürecine geçerler. Çocukların bu süreci kolay atlatabilmeleri için ana sınıfında hangi çalışmaların gerçekleştirilmesi gerektiği, son yıllarda yapılan araştırma konularının arasında yerini almaktadır. Örneğin; Bart, Hajam ve Bar-Haim (2007) tarafından gerçekleştirilen boylamsal bir araştırmada, çocukların resmî okul sistemine geçişte, basit motor becerileriyle okulla ilgili, sosyal ve duygusal uyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. 5 yaşındaki 71 ana sınıfı çocuğunun bu becerileri test edildikten bir yıl sonra, tekrar değerlendirilmiştir. El-göz koordinasyonu ile akademik başarı arasında önceden belli olan ilişkiye ek olarak, çocukların diğer motor becerilerinin de bu başarılarını etkilediği, bu nedenle, okul öncesi dönemdeki çocukların iyi düzeyde fiziksel gelişim kaydetmelerinin desteklenmesi gerektiği belirlenmiştir.

Türkiye’de yapılan boylamsal çalışmalar da nitelikli okul öncesi eğitim alan çocukların ilkokula uyum süreçlerini daha rahat geçirdiklerini ortaya koymaktadır. Bu çalışmalardan biri Marmara Üniversitesi, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve UNICEF’in işbirliği ile 2001-2005 yılları arasında geliştirilmiş olan “Okul Öncesi Eğitimden İlköğretime Geçiş” projesidir. Bu araştırma kapsamında, okul öncesi eğitim almanın, çocukların tüm alanlardaki gelişimleri üzerine etkisi değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda; okul öncesi eğitimi alan çocukların almayanlara göre, sosyal-duygusal uyum ve bilişsel hazırbulmuşluk düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Oktay vd. 2006).

Benzer biçimde, Erkan ve Kırca (2010) tarafından yapılan bir araştırmada, okul öncesi eğitimin ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula hazırlık becerileri üzerindeki etkilerinin incelendiği araştırmalarında, ilkokul birinci sınıfa devam eden 170 çocuk ile çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, okul öncesi eğitim almanın çocukların okula hazırbulmuşlukları üzerinde olumlu yönde anlamlı bir farklılık yarattığı ortaya konmuştur.

Alanyazında yer alan, çocukların gelişimsel olarak yaşadığı sorunları okul öncesi dönemde çözerek ilkokula geçiş süreçlerini kolaylaştırmayı amaçlayan

araştırmalarda, eğitim konusunda ileri olan ülkelerde erken müdahale programları yürütüldüğü belirlenmiştir (Raver, 2002). Bu programlarda çocukların sosyal, duygusal ve akademik performanslarını geliştirmeye yönelik olarak model olma, canlandırma, grup tartışması gibi yöntemler kullanılarak kendi duygularını tanıma ve ifade etme, duygular konusunda diğerleriyle uygun iletişim kurma, akranlarla sorunlarını çözme gibi konularda öğretmenlerin çocukları desteklediği görülmektedir (Eddy, Reid ve Fetrow, 2000). Telafi etmeye yönelik hazırlanan bu okul öncesi eğitim uygulamalarının etkililiği, çocukların duygusal, sosyal ve öz-düzenleme becerileri gibi doğrudan sosyal ve duygusal yeterliklerini desteklemeyi amaçlayan programlar ile mümkün olabilmektedir (Webster-Stratton, Reid ve Stoolmiller, 2008). Bu programların içeriği; çocuğun öz-düzenlemesine yönelik olarak "birey oluşu", "öğrenci rolü" ve "sosyal olarak başarılı bir biçimde adaptasyonu"na odaklanmalıdır (Blair, 2002). Yapılan deneysel araştırmalar, bu uygulamaların etkililiğini ortaya koymaktadır. Örneğin; Amerika Birleşik Devletlerinde yer alan 44 Head Start sınıfının yarısının zenginleştirilmiş müdahale programına dahil edildiği, yarısının da günlük uygulamalarına devam ettiği bir araştırma gerçekleştirilmiştir (Bierman, vd., 2008). Müdahale programı; kısa tartışmaları, aktif katılım gösterilen etkinlikleri ve çocukların sosyal-duygusal yeterlikleri, dil becerileri ve gelişen okuryazarlık gelişimlerine yönelik özel öğretim stratejilerini içermektedir. Çalışmaya, aileler de dahil edilerek çocukların becerilerinin gelişiminin ev ortamında da desteklenmesine yönelik evde uygulanabilecek materyaller geliştirilmiştir. 4 yaşındaki 356 çocuğun çok yönlü değerlendirilmesi sonucunda, bir yıl süren program ile ilerlemeleri değerlendirilmiş ve müdahale programına katılan çocukların, katılmayan çocuklara göre kelime dağarcığı, gelişen okuryazarlık, duygusal anlayış, sosyal problem çözme becerisi, sosyal davranışlar ve öğrenme katılımı konularında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Benzer biçimde; McEvoy ve Welker (2000) tarafından yapılan bir araştırmada; ebeveynlerin, çocukların eğitiminde anahtar rol oynadığı düşüncesinden yola çıkılarak, çocukların yaşadığı sıkıntıları çözmeye, ebeveynlerle çocukları arasında olumlu etkileşimleri arttırma, çocuklarının olumsuz davranışlarıyla ilgili sınırlar çizme ve sınırlendiklerinde sert ebeveyn uygulamalarını azaltma gibi konularda ebeveynlere yardımcı olmayı hedefleyen öğretmen destekli programlarla da başarılı sonuçlar elde edildiği görülmektedir.

Türkiye'de de benzer şekilde erken müdahale programları geliştirilerek hazırlanan araştırmalarla çocukların gelişimsel olarak ilkökula daha uygun hale gelmeleri desteklenmiştir. Örneğin; sosyo-ekonomik açıdan risk altında bulunan ailelerin 4-5 yaş grubundaki çocuklarına yönelik olarak hazırlanan Çok Amaçlı Sınıf Erken Müdahale Programı'nın, programa katılan çocukların tüm gelişim alanları üzerindeki etkililiği ortaya konmuştur (Çelebioğlu Morkoç ve Aktan Acar, 2014).

Akademik yönden çocukların ve ailelerinin desteklenmesinin yanı sıra, çocukların ilk defa resmî bir okula gidecekleri için yaşadıkları kaygıların giderilmesinde de yardıma ihtiyaçları olabilmektedir. Küçük çocukların okul kavramı-

la ile ilgili olumlu veya olumsuz duygularının, onların ileriki okul yaşantılarını ve akademik başarılarını etkileyeceği kaçınılmaz bir gerçektir (Valeski ve Stipek, 2003). Bu nedenle ana sınıfı öğretmenlerinin, çocukları iyi gözlemlenmeleri, okul ile ilgili duygularını öğrenme konusunda çaba göstermeleri ve bu duygularını çeşitli yollarla ifade etmelerine olanak vererek olumlu duygularını pekiştirmelerine, olumsuz duygularını gidermeye yönelik uygulamalar gerçekleştirmeleri gerekmektedir.

Okul öncesi dönemdeki çocukların zorunlu eğitim sürecinin ilk basamağını oluşturan ilkökul öğrenimine uyumlarının kolaylaştırılması ile ilgili yapılan araştırmalarda, oyun temelli çalışmaların yoğunluğu dikkati çekmektedir. İlkokula yeni başlayan bu çocukların, yaşamlarında, oyun önemli bir yere sahiptir ve oyunu araç olarak kullanarak uyum süreçlerini kolaylaştırmak mümkün olabilir. Draper, White, O'Shaughnessy, Flynt ve Jones (2001) tarafından, hem ana sınıfına hem de ilkökul birinci sınıfa devam eden çocuklarla gerçekleştirilen bir araştırmada, verilen oyun temelli eğitimin çocukların davranışları, sosyal becerileri ve erken okuryazarlık becerileri üzerindeki etkileri incelenirken, öğretmenlerin konuyla ilgili olarak aldıkları eğitimin sınıf içindeki davranışları üzerindeki etkileri de değerlendirilmiştir. Uygulanan eğitim programı, okula uyum sağlayamayan çocukla, öğretmenin birebir gerçekleştirdiği oyun oturumlarını kapsamaktadır. 7 ana sınıfı öğretmeni, 4 ana sınıfında görevli yardımcı öğretmen, 3 birinci sınıf öğretmeni ve seçilen 14 çocuk ile gerçekleştirilen araştırmada, oyun oturumları gerçekleştirme süreci öncesinde öğretmenler, sınıf ortamı için değerli olan öğretim becerileri konusunda bir uzmandan eğitimler almışlardır. Oyun oturumlarından sonra, öğretmen-çocuk ilişkilerinin iyileştiği, çocukların sınıf içinde daha cesaretli davrandıkları, öğretmenlerin de öğrencileriyle olan çalışmalarına yeni edindikleri becerileri transfer ettikleri, böylece öğretmenlerin kolaylaştırıcı anlatımları, cesaretlendirmeyi ve sınır koymayı artırma yönünde davranış geliştirdikleri belirlenmiştir.

Oyun etkinliklerinin anne-çocuk ilişkilerini de düzenleyici olduğu yapılan araştırmalarla belirlenmeye devam etmektedir. Örneğin Akgün (2008) tarafından yapılan bir araştırmada, anne-çocuk ilişkisini oyunla geliştirme eğitiminin 4-6 yaş arasında çocuğu olan annelerin çocukları ile etkileşim düzeyi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, deney grubundaki annelerin, çocukları ile ilişkilerindeki gelişme anlamlı düzeylerde bulunmuştur. Oyuna dayalı eğitim alan annelerin, gelişme gösterdiği konular arasında; çocuğun isteklerine uyma, davranışları tanımlama, sözel yansıtma, yansıtıcı açıklama ve oyun konuşması olduğu tespit edilmiştir. Bu ve benzer araştırmalar, ev ortamlarında ailelere, nitelikli anne-çocuk, baba-çocuk veya anne-baba-çocuk oyun etkinliklerinin nasıl olması gerektiğinin öğretildiği programların artırılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Eğitim konusunda ileri olan ülkelerin çalışmalarının ışığında Türkiye'de de Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF işbirliğiyle bir Okula Uyum Programı (MEB, 2016) hazırlanmış ve 2016-2017 eğitim-öğretim yılı itibarıyla yürürlüğe girerek

Türkiye çapında ilkokula başlayan tüm çocukların okula uyum sürecinde kullanılması planlanmıştır. Öğrenim yaşantıları boyunca, çocukların yeni bir öğrenim kademesine geçerken okula uyum sağlama gerçeği ile yüz yüze gelmeleri ve bu geçişlerde çocukların geride bıraktıkları öğrenim kademesinden farklı ortamlarla ve durumlarla karşılaşmaları ile bu yeni ortamlara ve durumlara kısa sürede uyum sağlamaları beklenmektedir. Okula uyum sürecinin kolay olabilmesi, genellikle yeni ortamların gerektirdiği bilgilerin ve becerilerin çocuğun sahip olduğu bilişsel, sosyal, duygusal ve dil becerileriyle bağdaşmasına bağlıdır. İlkokula uyumu kolaylaştırmak amacıyla kullanılmaya başlayan bu program, Bronfenbrenner'in (1979) çocuğu merkeze alan *Ekolojik Sistemler Kuramı*'na göre şekillendirilmiştir. "Okula hazırlanma", "okula yerleşme" ve "okulla bütünleşme" kavramları çerçevesinde çeşitli etkinliklerle, çocuğun ve ailesinin okula uyumunun sağlanması hedeflenmektedir.

Konuyla ilgili olarak Kartal (2008) tarafından yapılan bir araştırmada birçok araştırma sonucu incelenmiş ve nitelikli okul öncesi eğitim programlarına katılan çocukların, ilkokula başlarken öğrenmeye daha hazır oldukları, bilişsel yetenek testlerinde daha yüksek başarı gösterdikleri, daha üst düzeyde akademik motivasyonlarının olduğu, bağımsız çalışabilme kapasitelerinin ve okula uyum düzeylerinin de yüksek olduğu belirlenmiştir. Özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde yaşayan çocukların bu gibi nitelikli programlara katılmalarının bilişsel ve dil gelişimleri üzerinde olumlu etkilerinin olduğu tespit edilmiştir.

İlkokul Döneminin Niteliği: Yalnızca çocukların "okula hazır" olmaları değil, ilkokul ortamlarının da "çocuğa hazır" olması gerekliliği bir diğer önemli unsurdur (Entwisle, 2018). Bu noktada öğretmenin ve öğretmenin oluşturduğu ortamın çocuğun bakış açısına uygun olarak çocuğun ilgilerini ve ihtiyaçlarını karşılaması gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Burada ortam, sadece öğretim ve oyun için uygun materyalleri kapsayan fiziksel ortamı değil, aynı zamanda, çocuğun, okula uygun olma algısını, ait olma duygusunu, mutluluk hissi ve yeni yerde başarılı olma kapasitesini geliştirmeye yardımcı olan psikolojik ortamdır. *Okulun çocuğa hazır olması durumu*, çocuğun evden veya ana sınıfından ilkokula geçişine yardımcı olan önemli bir özelliktir.

Çok farklı alt yapılardan gelen çocukların bir arada öğrenim gördükleri günümüz koşulları, okullarda kullanılan eğitim programlarında iyileştirme çalışmalarına gidilmesini gerektirmektedir. Son zamanlarda artan sayıda, üstün yetenekli çocuklar da dâhil birçok özel gereksinimli çocuğun kaynaştırılması, değişik kültürlerden gelen çocukların çeşitliliği gibi nedenlerle daha çok heterojen grubun bir arada bulunduğu sınıfların artışı, akademik olarak çeşitlilik gösteren her tür öğrenene bir arada hizmet vermenin zorluğu, kaçınılmaz olarak öğretmen rollerine dikkati çekmektedir. Özellikle zorunlu eğitime öğrenci hazırlayan okul öncesi öğretmenlerinin, çocukların ilkokula uyumlarını kolaylaştırmaları, öğrenci çeşitliliğini temel alarak, eğitim programlarında etkili değişiklikler yapmalarıyla mümkün olacaktır. Bu durum, her düzeyde öğrenenin, daha kaliteli bir eğitim alması konusunda öğretmen adaylarını desteklemek amacıyla

öğretmen eğitimlerinde de değişimleri gerektirmektedir. İyi yetişmiş, etkin, yetkin ve akademik duyarlılığa sahip öğretim yapabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi büyük önem taşımaktadır (Haktanır, 2016; Tomlinson, vd., 2003).

Türkiye’de, belli aralıklarla öğretmen yetiştirme lisans programlarında güncellemeler yapılmaktadır. 2018-2019 akademik yılı itibariyle uygulamaya geçmesi planlanan son güncellemelerin, günümüz çocuklarına eğitim verecek olan öğretmenlerin yetiştirilmesi için yapılan bir düzenleme olduğu belirtilmektedir. Bu yeni programlarla, eğitim fakültelerinde, daha etkili öğrenme-öğretme süreçleri gerçekleştirmek, daha nitelikli öğretmen adayları yetiştirmek, daha çok sosyal fayda sağlamaya dönük projeler ve araştırmalar yapmak temel amaç olarak açıklanmıştır (YÖK, 2018).

Çocukların, okul öncesinden ilkokula geçişlerinde yaşadıkları problemlerin çözülmesi tek başına çocukların ilkokul başarıları için yeterli değildir. İlkokula yeni başlayan çocukların okula uyumlarında öğretmenlerin çocuklarla olan ilişkilerinin uygun ve iyi düzeyde olması da çocukları olumlu etkilemektedir. Baker’ın (2006) 1310 ilkokul çağı öğrencisinin okula uyumu konusunda öğretmen-çocuk ilişkisini incelediği araştırmasında, öğretmenlerin öğrencileriyle yakın ilişki kurması durumunda, davranışsal ve öğrenme problemleri yaşayan çocukların büyük yararlar gördüğü belirlenmiştir. Benzer biçimde, yapılan bir araştırmada (Pianta ve Stuhlman, 2004), araştırmaya dâhil edilen 490 çocuğun anaokulunda, ana sınıfında ve ilkokul birinci sınıfta öğretmenleriyle olan ilişkilerinin yakın olup olmadığı değerlendirilmiş ve birinci sınıfın sonunda sosyal ve akademik becerileri ölçülmüştür. Araştırma sonuçları, öğretmeniyle yakın ve olumlu ilişki içinde olan öğrencilerin konuyla ilgili becerilerinin ileri düzeylerde olduğu tespit edilmiştir.

Okul öncesi öğretmenleri ve ilkokul öğretmenlerinin birbirlerinin çalışmalarından haberdar olmaları ve paralel uygulamalar gerçekleştirerek çocukların gelişimlerine destek olmaları büyük önem taşımaktadır (Çabuk, 2014). Burada belirtilen araştırma sonuçları, okul öncesi öğretmenlerinin, çocukların okula uyumunu sağlamada, ilkokul öğretmenlerinin ise okula uyumu devam ettirmede önemli rolleri olduğunu ortaya koymaktadır. Bunların yanı sıra, çocuğun ilkokul öğrenimi yaşantısına hazır oluş düzeyinin, çocuğun yalnızca yaşına bağlı olmadığı (Snow, 2006), her toplumda farklı faktörlere bağlı olarak değişebileceği unutulmamalıdır. Yaşam değişikliklerine uyum sorunları da toplumlara göre farklılık gösterebileceği için bu konularda çalışma yapılırken çocuğun içinde bulunduğu bağlam dikkatlice ele alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akgün, E. (2008). "Anne Çocuk İlişisini Oyunla Geliştirme Eğitimi"nin Anne Çocuk Etkileşim Düzeyine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akman, B., Kent Kükürtcü, S, Tarman, İ. ve Şanlı, Z. S. (2017). Examining preschool and first grade teachers' opinions on the effects of school readiness to classroom management. *International Journal of Progressive Education*, 13(1), 22-41.
- Baker, J. A. (2006). Contributions of teacher-child relationships to positive school adjustment during elementary school. *Journal of School Psychology*, 44(3), 211-229.
- Bart, O., Hajam, D. ve Bar-Haim, Y. (2007). Predicting school adjustment from motor abilities in kindergarten. *Infant and Child Development*, 16, 597-615.
- Bierman, K., Domitrovich, C. E., Nix, R. L., Gest, S. D., Welsh, J. A., Greenberg, M. T., Blair, C., Nelson, K. E. ve Gill, S. (2008). Promoting academic and social-emotional school readiness: The Head Start REDI Program. *Child Development*, 79(6), 1802-1817.
- Blair, C. (2002). School readiness: Integrating cognition and emotion in a neurobiological conceptualization of children's functioning at school entry. *American Psychologist*, 57(2), 111-127.
- Brostrom, S. (2002). *Communication and Continuity in the Transition from Kindergarten to School*. H. Fabian ve A. W. Dunlop (Ed.) *Transitions in the Early Years: Debating Continuity and Progression for Children in Early Education* (p. 52-63). New York: Taylor & Francis Group.
- Cırık, İ., Oktay, A. ve Fer, S. (2014). Perceived social support levels of elementary school students. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 170-181.
- Çabuk, B. (2014). *Ana sınıfı ve Sınıf Öğretmenlerinin Okuma Yazmaya Hazırlık Etkinlikleriyle İlgili Algı ve Bilgi Düzeyleriyle Meslekî Yeterliklerine İlişkin Algı Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelebioğlu Morkoç, Ö. ve Aktan Acar, E. (2014). 4-5 yaş grubu çocuklarına yönelik çok amaçlı erken müdahale programının etkililiğinin belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(5), 1835-1860.
- Dinçer, Ç. (2005). *Çocukların Yaşam Değişikliklerine Uyumu*. (Ed. Ayla Oktay ve Özgül Polat Unutkan) *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular* (s. 101-129). İstanbul: Morpa Yayınları.
- Draper, K., White, J., O'Shaughnessy, T. E., Flynt, M. ve Jones, N. (2001). Kinder training: Play-based consultation to improve the school adjustment of discouraged kindergarten and first grade students. *International Journal of Play Therapy*, 10(1), 1-29.
- Duncan, G., J., Dowsett, C. J., Claessens, A., Magnuson, K., Huston, A., Klebanov, P., Pagani, L. S., Feinstein, L., Engel, M., Brooks-Gunn, J., Sexton, H., Duckworth K. ve Japel, C. (2007). School readiness and later achievement. *Developmental Psychology*, 43(6), 1428-1446.

- Eddy, J. M., Reid, J. B. ve Fetrow, R. A. (2000). An elementary schoolbased prevention program targeting modifiable antecedents of youth delinquency and violence: Linking the Interests of Families and Teachers (LIFT). *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 8(3), 165-176.
- Entwisle, D. (2018). *Children, Schools, and Inequality*. New York: Routledge.
- Ekinci Vural, D. ve Kocabaş, A. (2016). Okul öncesi eğitim ve aile katılımı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1174-1185.
- Ensar, F. ve Keskin, U. (2014). İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula uyumları üzerine bir inceleme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(2), 459-477.
- Erkan, S. ve Kırca, A. (2010). Okul öncesi eğitimin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okula hazır bulunuşluklarına etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(38), 94-106.
- Fabian, H. (2000). Small steps to starting school. *International Journal of Early Years Education*, 8(2), 141-153.
- Griebel, W. ve Niesel, R. (2003). Successful transitions: social competencies help pave the way into kindergarten and school. *European Early Childhood Education Research Journal*, 11(1), 25-33.
- Gündüz, F. ve Çalışkan, M. (2013). 60-66, 66-72, 72-84 aylık çocukların okul olgunluk ve okuma yazma becerilerini kazanma düzeylerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 8(8), 379-398.
- Gündüz H. B., ve Özarslan N. (2017). Farklı yaş kategorilerinde ilkokula başlayan öğrencilerin okul olgunluğu ve öğretmen görüşlerine göre okula uyum problemleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 212-230.
- Güneş, F. (2012). Developing students' thinking skills. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 32, 127-146.
- Güven, N., Temel, F., Haktanır, G. (2002). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İçinde: "Aile ve Çocuk Eğitimi. 0-6 Yaş Arasında Çocukları Bulunan Ailelere Yönelik Temel Bilgiler. (s. 29-57). MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü ile UNICEF Koordinatörlüğünde sürdürülen Türkiye'de Aile ve Çocuk Eğitimi Programları Çerçevesinde Erken Çocukluk Eğitime Bütüncül Yaklaşım Projesi Kitabı. Ankara: Ajans-Türk Basın ve Basım A.Ş.
- Hair, E., Halle, T. Terry-Humen E., Laveller B. ve Calkins, J. (2006). Children's school readiness in the ECLS-K: Predictions to academic, health, and social outcomes in first grade. *Early Childhood Research Quarterly*, 21, 431-454.
- Haktanır, G., Aral, N., Alisinanoğlu, F., Baran, G., Başar, F., Köksal, A. ve Bulut, Ş. (1999). *Türkiye'de Anne-Baba Tutumu Araştırmalarına Genel Bakış*. II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi (Cumhuriyet ve Çocuk), 4-6 Kasım 1998, Ankara. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 2, s: 331-334. Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. Bekir Onur.
- Haktanır, G., ve Artar, M. (2001). *Türkiye'de Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Araştırmalarına Toplu Bakış*. III. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi (Dünyada ve Türkiye'de Değişen Çocukluk) 16-18 Ekim 2000, Ankara. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştır-

- ma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 9, s: 135-162. Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. Bekir Onur.
- Haktanır, G. (2002). *Some factors influencing the transition between preschool and school in Turkey*. OMEP (Organisation Mondiale Pour L' Education Prescolaire) Regional Meeting and Conference, 25-27 Nisan 2002, Gothenburg, İsveç.
- Haktanır, G., 2008. Türkiye’de Çocuk Üzerine Gözlemler. *Folklor/Edebiyat Dergisi*. 14(55):33-44.
- Haktanır, G., (2016). *Eğitim Lideri Olarak Öğretmenler: Geleceğin Öğretmenleri*. Ankara Üniversitesi Geliştirme Vakfı Özel Okulları tarafından düzenlenen “Gelişen Öğrenci Gelişen Öğretmen” temalı 20. Yıl Sempozyumu. 9 Nisan 2016, Ankara. Sempozyum Kitabı, s: 101-103.
- Kale Karaaslan, Ü. (2012). *Okul Öncesi Eğitimin ve Diğer Değişkenlerin İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerinin Duyguları Tanıma ve İfade Etme Becerilerine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kandır, A. ve Orçan, M. (2011). The study of the comparison of 5-6 year-old children’s skills of early learning and social adaptation. *Elementary Online*, 10(1), 40-50.
- Kartal, H. (2008). *Geçmişten Günümüze Erken Çocukluk Eğitimi Uygulamaları*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- McClelland, M. M., Morrison, F. J. ve Holmes, D. L. (2000). Children at risk for early academic problems: The role of learning-related social skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 15(3), 307-329.
- McEvoy, A. ve Welker, R. (2000). Antisocial behavior, academic failure, and school climate: A critical review. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 8(3), 130-140
- MEB. (2016). *İlkokul Birinci Sınıf Okula Uyum Programı*. Ankara: UNICEF Yayınları.
- Oktay, A. (1980). Metropolitan Readiness Testi’nin İstanbul’da farklı sosyo-ekonomik ve kültürel çevrelerdeki 5-6 yaş çocuklarına uygulanması, *Pedagoji Dergisi*, 1, 119-138.
- Oktay, A. (2003). *Okul Öncesinde Temel Kavramlar, Okul Öncesi Eğitimin Amaçları ve Temel İlkeleri - Özel Öğretim Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Oktay, A. (2010). *İlköğretime hazır oluş ve hazır oluşu etkileyen temel faktörler*. A. Oktay, (Ed.), İlköğretime hazırlık ve ilköğretim programları (s. 23-36). Ankara: PEGEM Akademi.
- Oktay, A. ve Araştırma Grupları (2006). *Okul Öncesi Eğitimden İlköğretime Geçiş Projesi*. Avrupa Birliği Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Geleceği Sempozyumu Bildiri Kitabı. 1, (s.75-95). İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Pianta, R. C. ve Stuhlman, M. W. (2004). Teacher-child relationships and children’s success in the first years of school. *Psychology Review*, 33(3), 444-458.
- Polat, Ö., Kurtuluş Küçüköğlü, E., Sohtorikoğlu Niran, Ş., Ünsal, F. O. ve Özkabak Yıldız, T. (2014). The comparison of 54-66 months old children’s readiness for primary school during preschool period and their adaptation to primary school.

- International Journal on New Trends in Education & Their Implications*, 5(1), 169-182.
- Raver, C. C. (2002). Emotions matter: Making the case for the role of young children's emotional development for early school readiness. *Social Policy Report*, 16(3), 3-19.
- Snow, K. L. (2006). Measuring school readiness: Conceptual and practical considerations. *Early Education and Development*, 17(1), 7-41.
- Stoolmiller, M., Eddy, J. M. ve Reid, J. B. (2000). Detecting and describing preventive intervention effects in universal school-based randomized trials targeting delinquent and violent behaviors. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(2), 296-306.
- Şirin, S., Güler, T., Olgan, R. ve Köklü, D. (2012) *Bahçeşehir Okula Hazırlık Testi (BOHT)*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayını.
- Tomlinson, C. A., Brighton, C., Hertberg, H., Callahan, C. M., Moon, T. R., Brimijoin, K., Conover, L. A. ve Reynolds, T. (2003). Differentiating instruction in response to student readiness, interest, and learning profile in academically diverse classrooms: A review of literature. *Journal for the Education of the Gifted*, 27(2-3), 119-145.
- Ülkü, B. Ü. (2007). *Ana sınıfı ve İlköğretim 1. Sınıfa Devam Eden Çocukların Velileri ve Öğretmenlerinin, Çocukların Okul Olgunluğu Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Valeski, T. N. ve Stipek, D. J. (2003). Young children's feelings about school. *Child Development*, 72(4), 1198-1213.
- Webster-Stratton, C., Reid, M. J. ve Stoolmiller, M. (2008). Preventing conduct problems and improving school readiness: evaluation of the Incredible Years Teacher and Child Training Programs in high-risk schools. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(5), 471-488.
- Webster-Stratton, C. ve Taylor, T. (2001). Nipping early risk factors in the bud: Preventing substance abuse, delinquency, and violence in adolescence through interventions targeted at young children. *Prevention Science*, 2(3), 165-192.
- Welsh, J. A., Nix, R. L., Blair, C., Bierman, K. L. ve Nelson, K. E. (2010). The development of cognitive skills and gains in academic school readiness for children from low-income families. *Journal of Educational Psychology*, 102(1), 43-53.
- Yavuzer, H. (2016). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- YÖK, (2018). *Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı*. Erişim Adresi: <http://www.yok.gov.tr>.